

UVODNIK

Da bi planiranje bilo uspešno

Da bi planiranje bilo uspešno je naslov odlične knjige koja je predstavljena i distribuirana na trećem Svetskom urbanističkom forumu i Kongresu o svetskom planiranju u Vankuveru u junu 2006. godine. Da bi planiranje bilo uspešno pokazuje kako uspešan razvoj i upravljanje ljudskim naseljima zavisi od saradnje i uspostavljanja efikasnog partnerstva i koliko može da se postigne kroz zajednički rad, razmenu znanja, kreativnošću i učenjem o poslu. Da bi planiranje bilo uspešno predstavlja obimnu predmetnu studiju iz dvadesetak različitih zemalja, sa fokusom na planiranje za siromašne. Knjiga predstavlja neophodan priručnik za sve one koji su uključeni u procese planiranja i upravljanja gradovima i naseljima od lokalnog, pa do nacionalnog i međunarodnog nivoa. Da bi planiranje bilo uspešno je izvor inspiracije da bi naša misija bila uspešna. 'Pravljenje planova', posebno opštinskih i urbanističkih planova, je svakako važno, štaviše to je naš prvi prioritet. Ali plan je koristan samo ako 'funkcioniše' u

praksi. Ne samo kao pravni okvir za kontrolisanje dešavanja, već više kao aktivan instrument za prioritizaciju akcija i urbanističkih intervencija. Knjiga razjašnjava da planiranje akcije ne mora da čeka da svi pravni planovi budu usvojeni. Hitni problemi traže hitne intervencije, naravno uokvirene strateškom vizijom. U ovom biltenu mi se fokusiramo na **neformalna naselja** u širem opsegu divlje urbanizacije posle sukoba. Dok opštine moraju da imaju viziju o tim neformalnim naseljima u okviru celokupnog razvoja opštinske teritorije, pravi izazov je preduzimanje akcija na poboljšanju najsiromašnijih i najproblematičnijih naselja tamo i

kada je to odgovarajuće. Kao što knjiga takođe pokazuje da planiranje može da bude uspešno samo uz istinsko i direktno uključivanje učesnika i građana, PPPPO (Program podrške prostornom planiranju opština) je pokrenuo niz radionica o 'vizionarstvu' u svih 6 sekundarnih gradova, uz direktno uključivanje lokalnih zajednica i organizacija građanskog društva. Prva vizionarska radionica za Mitrovicu je zaista pokazala da su 'obični' građani iz različitih etničkih zajednica u stanju da izraze zajedničku i snažnu viziju sa celim spektrom dugoročnih i kratkoročnih akcija i urbanističkih intervencija u cilju poboljšanja životnog okruženja svih građana. Samo kombinovanjem vizionarstva i prostornih intervencija možemo da učinimo da planiranje na Kosovu bude uspešno.

Frank D'hondt

koordinator za prostorno planiranje
PPPPO

Za više informacija posetite
www.communityplanning.net/makingplanningwork

Objava

Drago nam je što možemo da objavimo da program PPPPO UN-HABITAT-a Kosovo pokreće internet stranicu koja će se nalaziti na domenu:

www.unhabitat-kosovo.org.

Nadamo se da će ova internet stranica biti koristan instrument u komunikaciji sa javnošću oko programa, aktivnosti i događaja koje organizuje UN-HABITAT u vezi sa prostornim i urbanim planiranjem i upravljanjem na Kosovu.

Sadržaj

Neformalna naselja – put napred	2
UN-HABITAT i neformalna naselja	2
Radionica "Poboljšati Mitrovicu"	5
Radionica o urbanističkom poboljšanju i regularizaciji neformalnih naselja na Kosovu	9
Uroševac se susreće sa Lundom	10

NEFORMALNA NASELJA – PUT NAPRED

Neformalna naselja nisu ništa novo i nisu ograničena na Kosovo. Opštine na Kosovu, kao i mnoga druga mesta na Balkanu, suočavaju se sa pravnim i fizičkim izazovom regulisanja i poboljšavanja ovih naselja uz istovremeno stvaranje održivih uslova za život.

U mnogim gradovima sveta u razvoju, skoro polovina urbanog stanovništva živi u neformalnim naseljima koja nisu pravno priznata od gradskih vlasti. Dok ova naselja mogu da budu shvaćena kao znak ekonomskog rasta, njihov nekontrolisani razvoj predstavlja dodatno opterećenje za opštinske budžete. U većini slučajeva ove neformalne oblasti gradova ne uživaju mnoge od privilegija koje

pruža pristup uslugama, niti sigurnu budućnost imovine. Vlade širom sveta formalno su priznale univerzalna prava na adekvatan smeštaj i životni standard. Ipak, u stvarnosti to nije slučaj, a pristup sigurnom vlasništvu nad imovinom, zemljištu i smeštaju i dalje je težak.

Rešavanje pitanja neformalnih naselja je jedan od prioriteta Ministarstva za životnu sredinu i prostorno planiranje (MŽSPP). Ovo je ponovo potvrđeno potpisivanjem Bečke deklaracije i odraženo u Planu za sprovođenje standarda i Akcionom planu za evropsko partnerstvo.

Radionica o neformalnim naseljima koju su zajednički organizovali

MŽSPP, OEBS i UN-HABITAT 16. novembra 2006. godine, pokrenula je debatu o tome kako postupiti sa postojećim neformalnim naseljima i kako sprečiti pojavu novih, uz davanje nekih zaključaka i preporuka za sve ključne učesnike u procesu.

Preporuke iz radionice su razmenjene sa drugim učesnicima 4. Revizionog sastanka Bečke deklaracije održanog u Beogradu od 23-24 novembra 2006. godine, i javno su predstavljene na konferenciji za štampu povodom pokretanja informacione kampanje o neformalnim naseljima. MŽSPP, UN-HABITAT i OEBS planiraju da sarađuju po ovom pitanju u budućnosti zajedno sa ostalim partnerima.

UN-HABITAT I NEFORMALNA NASELJA

1. UN-HABITAT Kosovo je organizovao radionicu o "Urbanističkom poboljšanju i regularizaciji neformalnih naselja" 16. novembra 2006. godine, zajedno sa MŽSPP i OEBS-om.
2. Kao doprinos za ovu radionicu, UN-HABITAT/PPPPO je pripremio papir za diskusiju pod nazivom "Poboljšanje neformalnih naselja". Ovaj papir identifikuje postojeće pravne odredbe koje se odnose na pitanje neformalnih naselja na Kosovu. On takođe istražuje potencijalne modele za prostorne intervencije u vezi sa neformalnim naseljima.
3. Kao nastavak radionice, pripremljen je zajednički dokument sa preporukama Vladi Kosova, opštinama i stanovnicima neformalnih naselja.
4. Ovaj dokument je na raspolaganju u vidu sažete brošure koje još ima u distribuciji.
5. Osnovana je radna grupa za neformalna naselja pri MŽSPP. UN-HABITAT i OEBS su glavni igrači. Cilj je da se organizuju radionice na terenu i pruži ekspertski savet za poboljšanje i regularizaciju neformalnih naselja u praksi.

Pojam "neformalna naselja" je definisan u Planu za sprovođenje standarda na Kosovu:

"Neformalna naselja su ljudska naselja koja ne omogućavaju stanovnicima da uživaju svoja prava permanentnog životnog standarda, posebno prava na odgovarajući smeštaj. Kao takva, neformalna naselja mogu da imaju sledeće karakteristike:

1. Neformalno ili nesigurno trajanje;
2. Neadekvatan ili uskraćen pristup osnovnim uslugama;
3. Neadekvatno učešće ili nepostojanje učešća u upravljanju;
4. Podložnost diskriminaciji."

6. Opštinski timovi UN-HABITAT-a identifikuju postojeća neformalna naselja u šest sekundarnih gradova na Kosovu. Ovo se vrši u kombinaciji sa akcionom strategijom integrisanja neformalnih naselja u celokupnu prostornu viziju opština i pravljenja prioriteta konkretnih akcija i intervencija na poboljšanju prostornog

kvaliteta održivih neformalnih naselja.

Uprkos tome što je fokus usmeren na poboljšanje i regularizaciju neformalnih naselja, prvi prioritet održivog planiranja je da se zaustavi pojavljivanje novih neformalnih naselja na Kosovu.

POBOLJŠAVANJE NEFORMALNIH NASELJA

Pravni ekspert PPPPO je pripremio dokument o "Poboljšanjima neformalnih naselja" sa ciljem da pomogne planerima i opštinskim urbanističkim službenicima i opštinskim timovima za planiranje u razjašnjavanju i pravljenu smernica o regularizaciji neformalnih naselja u procesu izrade i usvajanja opštinskih planova razvoja, urbanističkih razvojnih planova i urbanističkih regulatornih planova.

Tema ovog dokumenta su generalno neformalna naselja, uz fokusiranje na model regularizacije i konsolidacije neformalnih naselja koji može da

bude razmatran na opštinskom nivou. Dokument takođe posmatra institucionalni okvir i oblike pokrivanja zahteva stanovnika opštine u urbanim oblastima, u skladu sa Uredbom UNMIK-a br. 2000/45 o opštinskoj samoupravi.

Tri potencijalna modela reagovanja koja se bave regularizacijom neformalnih naselja koji su dati u ovom dokumentu su:

- **Poboljšanje postojeće situacije**
- **Rušenje i rekonstrukcija i**
- **Rušenje i premštanje,**

pri čemu se uvek imaju na umu ciljevi koje treba dopuniti poboljšanjem uslova životne sredine, socijalnih i ekonomskih uslova stanovnika. On takođe identifikuje faktore koje treba razmotriti kada se planiraju urbanističke intervencije u podršku zajednice, kao što su: obim problema, vlasništvo, učešće zajednice, finansijska struktura itd.

Dokument pruža informacije o tipologiji projekata o poboljšanju i urbanističkoj legalizaciji neformalnih naselja i sadrži smernice o upravljanju projektom i fazama projekta.

OPŠTINSKI UGAO

RADIONICA O GRAĐANSKOM DRUŠTVU U UROŠEVCU

Opština Uroševac i program PPPPO UN-HABITAT-a organizovali su radionicu kao deo aktivnosti posvećenih uključivanju građanskog društva u proces planiranja u kosovskim opštinama. Radionica je održana 12. decembra 2006. godine, a prisustvovali su joj predstavnici građanskog društva i opštine, predstavnici PPPPO UN-HABITAT-a i lokalnih medija.

U toku ove radionice učesnici su imali mogućnost da saznaju nešto više o inkluzivnoj strategiji lokalnog razvoja, a pružena im je i mogućnost da izraze svoje zabrinutosti u vezi njihovog uključivanja u procese planiranja u upravljanju. Glavne zabrinutosti koje su iskazane na ovom sastanku bile su: nelegalna izgradnja, lokalni ekonomski razvoj, uključivanje građana u demokratizaciju građanskog društva i ovlašćivanje žena u donošenju odluka. Predstavnici su takođe iskazali zabrinutost zbog nepostojanja organizacija građanskog društva koje se bave prostornim planiranjem i pitanjima životne sredine u njihovoj opštini. Posle ove aktivnosti usledila je još jedna radionica koja je održana

30. januara na istom mestu sa istim ljudima. Ovoga puta diskusije su bile orijentisane na zabrinutosti oko uključivanja građanskog društva u rešavanje pokrenutih pitanja, kao što su: kamenolom u zoni Nerodimlja; ekonomski razvoj – železnička pruga u centru grada; poboljšanje snabdevanja električnom energijom; razvoj proizvodnih poslovnih aktivnosti i izgradnja stambenih i poslovnih zgrada na građevinskom zemljištu za koje ne postoji razvojni plan.

Ova radionica je za rezultat imala formiranje neformalnog saveta kojeg čini 7 učesnika iz organizacija građanskog društva i građana koji su se obavezali da doprinesu poboljšanju urbanog upravljanja u Uroševcu.

Kada je ovo izdanje biltena bilo u pripremi za štampu, 30 predstavnika opštine i organizacija građanskog društva učestvovalo je u radionici o vizioniranju u Ohridu. Članak o ovom događaju biće objavljen u sledećem izdanju biltena.

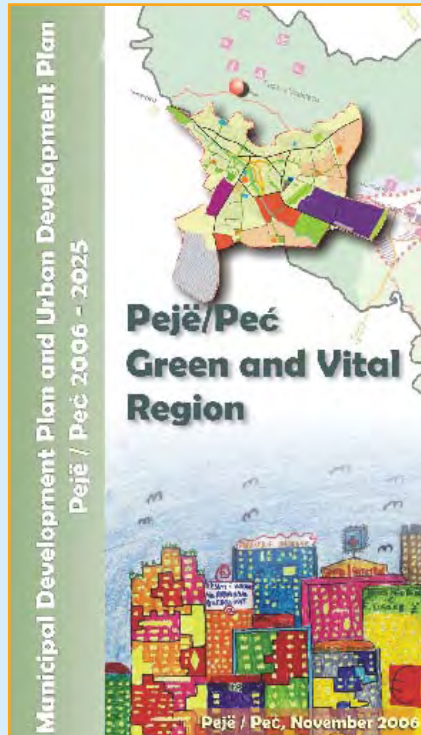
OPŠTINSKI I URBANISTIČKI PLAN RAZVOJA PEĆI

Opština Peć jedna je od prvih opština koja će doneti opštinski plan razvoja koji je u skladu sa postupkom usvajanja opštinskog plana razvoja (OPR) i urbanističkog plana razvoja (UPR). Opština trenutno čeka da Ministarstvo za životnu sredinu i prostorno planiranje (MŽSPP) odobri OPR.

OPR je procenjen u odnosu na Prostorni plan Kosova da bi se obezbedila usaglašenost, u čemu se čini se uspelo, sa izuzetkom nekoliko manjih primedbi i sugestija od strane MŽSPP. Ove primedbe je dala Direkcija za urbano i ruralno planiranje, razvoj i životnu sredinu (DURPRŽS), a revidirani dokument je ponovo podnet na davanje saglasnosti.

Pošto MŽSPP da saglasnost, oba plana biće upućena opštinskoj skupštini u Peći na usvajanje. Očekuje se da ova odluka bude doneta na prvom sastanku skupštine opštine Peć u februaru.

Posle usvajanja planova, opština će se angažovati na sprovođenju, počevši sa procesom izrade urbanističkih regulatornih planova (URP).

Opštinski tim za planiranje (OTP) je ponovo uspostavljen i ima redovne dvonedeljne sastanke, pri čemu se na svakom sastanku razmatraju i pokreću različita pitanja u odgovarajućim radnim grupama:

- donošenje politike mobilnosti
- komunikaciona i informaciona strategija
- centralizacija prostornih informacija
- urbanističko regulatorno planiranje

U saradnji sa relevantnim direkcijama opštinske administracije i Programom podrške prostornom planiranju opština (PPPPO) UN-HABITAT-a, DURPRŽS pravi smernice za prvu fazu sprovođenja OPR i UPR. Do sada je identifikovano šest prioritetnih ciljeva, zajedno sa definisanjem akcija i očekivanih rezultata. Očekuje se da ove smernice budu usvojene na sledećem sastanku Odbora direktora. Prva aktivnost biće urbanističko regulatorno planiranje, gde je neformalnim naseljima dat najveći prioritet, dok su drugi regulatorni planovi dobili odgovarajući prioritet.

Merita Kuraja

Urbanista u Direkciji za urbano i ruralno planiranje, razvoj i životnu sredinu u Peći

RAZVOJ NOVE INDUSTRIJSKE ZONE U PEĆI

U utorak 6. februara, tim PPPPO u Peći organizovao je radionicu o razvoju nove gradske industrijske zone. Sednici su u velikom broju prisustvovali zvaničnici iz MŽSPP, predstavnici PIS na centralnom nivou, KPA, opštinski službenici za planiranje iz drugih delova Kosova i mnogi drugi partneri koji su uključeni u aktivnosti prostornog planiranja u Peći. Opština i UN-HABITAT imali su zajedničko izlaganje koje je sadržalo podatke o razvoju predloga za industrijsku zonu koje je bilo u skladu sa razvojnom politikom sadržanom u Opštinskom planu razvoja. Glavna karakteristika izlaganja bila

je potreba za postojanjem moderne i funkcionalne industrijske zone koja je uključena u gradsku zonu i ima lak pristup gradskoj zoni, koja je strateški locirana u odnosu na infrastrukturu i pruža dobre mogućnosti za razvoj poslovnih aktivnosti i otvaranje radnih mesta. Predlog preporučuje opštini da osnuje Opštinsku agenciju za razvoj koja bi pokrenula ovaj projekat, i u zavisnosti od njegovog uspeha, nastavila sa daljim razvojem industrijske oblasti. Većina učesnika iskazala je istinsku nameru da doprinesu realizaciji ovog plana, oko čega će biti organizovane dalje konsultacije

u bliskoj budućnosti. Od organizatora se takođe očekuje da distribuiraju zaključke i preporuke koje proizđu kao rezultat ove radionice.

Važnost ove inicijative za ekonomski razvoj istakli su svi uključeni partneri, a posebno predsednik skupštine opštine koji je održao uvodni govor. Zabrinutost koja je naglašena u toku sastanka odnosila se na moguća imovinska pitanja, što bi moglo da utiče na period realizacije projekta.

Na osnovu dnevnog izveštaja UNMIK Peć, 6. februar 2007

GRAĐANSKO DRUŠTVO ŽELI DA IGRA VEĆU ULOGU U LOKALNOM RAZVOJU U PRIZRENU

12. decembra 2006. godine, održana je radionica o "Inkluzivnoj strategiji lokalnog razvoja". Radionicu su organizovali opština Prizren i UN-HABITAT/PPPPO, a među učesnicima su bili predstavnici opštine, organizacija građanskog društva i drugi lokalni građani.

Učesnici u ovoj radionici imali su mogućnost da razmene svoja viđenja u vezi određenih tema, kao što su poljoprivreda, kulturno nasleđe i

urbanističko planiranje.

U vezi sa uključivanjem građanskog društva u lokalne procese planiranja, učesnici su jasno rekli da građansko društvo u Prizrenu još nije dobro organizovano. Stoga je snažno preporučeno da građansko društvo treba da bude aktivnije, ali takođe da opština treba da stavi veći naglasak na uključivanje građanskog društva u urbanističko planiranje i razvoj Prizrena.

Radionica predstavlja nastavak pre-

thodno održanih sastanaka na kojima je doneta odluka da se osnuje neformalni savet kojeg bi činili nezavisni profesionalci i članovi lokalnih organizacija građanskog društva. Savet će funkcionisati kao most između opštine i građanskog društva kada se radi o strateškom urbanističkom razvoju i planiranju.

Na kraju radionice, učesnici su izrazili svoj interes da se nastavi sa sličnim radionicama.

RADIONICA "POBOLJŠATI MITROVICU"

Od 11. do 15. januara održana je kreativna i intenzivna radionica u Skoplju, BJR Makedonija, na kojoj su učestvovali predstavnici građanskog društva, medijskih organizacija, profesionalnih planera i građana južne i severne Mitrovice, kao i članovi osoblja UN-HABITAT-a, koji su se bavili pitanjima i idejama za poboljšanje kvaliteta životne sredine u Mitrovici.

Radionicu je organizovao UN-HABITAT Kosovo u saradnji sa Centrom za razvoj građanskog društva, Radio Kontakt plusom, Izgradnjom zajednice u Mitrovici i Radio TV Mitrovicom. Učesnike su mobilisali zajednički organizacije građanskog društva i medijske organizacije. Radionicu je pomogao OEBS (obezbeđujući prevoz učesnika), Fridrih Ebert Stiftung je pomogao održavanje radionice, kao i Makedonski centar za međunarodnu saradnju (izloženi su konačni rezultati).

Svrha je bila da se u relaksiranoj atmosferi istraže moguća ključna pitanja i akcije za poboljšanje kvaliteta životnog okruženja za sve građane Mitrovice. Sadašnja ekonomska kriza i slab kvalitet života sa kojim se suočavaju ljudi iz oba dela grada (sever i jug), bio je početna tačka za razmišljanje i dijalog između dve za-

jednice. Pri izražavanju svojih briga i želja, ljudi iz oba dela grada identifikovali su zajednička pitanja i radili su zajedno na pronalaženju rešenja od kojih bi svi imali koristi.

Na radionici su učestvovali predstavnici građanskog društva i medijskih organizacija iz južne i severne Mitrovice, čiji je značaj na ovom planu posebno naglašen. Na radionici je takođe ojačan dijalog i saradnja između organizacija građanskog društva i profesionalnih planera iz severne i južne Mitrovice. Korišćenjem metode multi vizionarstva, istražene su sve moguće ideje na veoma kreativan način. Multi vizionarstvo životnog okruženja Mitrovice znači da je svako bio slobod-

dan u izražavanju svoje vizije i ideja bez potrebe da integriše te ideje u samo jednu viziju. Iako ovaj pristup omogućava različite vizije za sever i jug, cilj je bio da se otvoreno diskutuje o zajedničkim i suprotstavljenim elementima elaboriranih vizija i ideja, što je kao rezultat imalo izjavu o zajedničkoj viziji za budući razvoj Mitrovice u kratkoročnom (2012) i dugoročnom (2022) periodu. En-Sofi Nilson (SIDA/Svedska kancelarija) i Alister Bučard-Livingston (OEBS – region Mitrovice) prisustvovali su izlaganju rezultata i izrazili nadu da će uslediti nastavak i sprovođenje konkretnih projekata u bliskoj budućnosti.

RADIONICA O ZAKONSKIM PROPISIMA U GNJILANU

16. januara 2007. godine održana je radionica koju su inicirali Direkcija za javne komunalne službe Skupštine opštine Gnjilane i Program podrške prostornom planiranju opština (PPPPO) UN-HABITAT-a. Pravni savetnik UN-HABITAT-a g. Ljazim Saljihu predstavio je opštinskim službenicima iz različitih opštinskih odeljenja pregled Zakona o drumskom transportu, Zakona o putevima i Zakona o otpadu.

Primarni cilj radionice bio je povećanje profesionalnih kapaciteta i znanja opštinskih službenika u vezi sa ovim zakonima, ali takođe i razmatranje njihove relevantnosti za prostorno i urbanističko planiranje. U toku izlaganja data su i druga razjašnjenja u smislu

odgovornosti opštine koja se tiču pitanja koja regulišu gore pomenuti zakoni. Nekoliko smetnji koje su pomenute u toku debate odnosile su se na to da zakoni treba da budu koordinisani i usklađeni i da su opštine ograničene u svojim nadležnostima za sprovođenje ovih zakona. Takođe je rečeno da ova pitanja ne smeju da ometaju opštine u preduzimanju aktivnosti na regulisanju javnih pitanja u opštinama. Govornici su takođe tražili podršku iz relevantnih ministarstava u tumačenju zakona za potrebe opština, u pravljenju zvanične evidencije korišćenjem geografskog informacionog sistema (GIS), identifikaciji normi i standarda za sprovođenje ovih zakona u skladu sa direktivama EU itd.

Postignut je opšti konsenzus oko toga da su slični sastanci i radionice koji pomažu tumačenju drugih zakona, posebno onih koji se odnose na prostorno planiranje, veoma dobrodošli. Vredno je pomena da na osnovu procene o radionici koju su dali učesnici, možemo da zaključimo da je radionica bila dobro pripremljena, u tehničkom i suštinskom aspektu, uz istovremeno posebno naglašavanje pripremljenost predavača i način izlaganja.

Agim Salihu

Direktor Direkcije za javne komunalne službe u opštini Gnjilane

JAVNO RAZMATRANJE URBANISTIČKOG REGULATORNOG PLANA ZA NEFORMALNO NASELJE BREKOVAC-ĐAKOVICA

Opština Đakovica je identifikovala Brekovac kao neformalno naselje i pripremila urbanistički regulatorni plan za njegovu regularizaciju. 22. decembra 2006. godine, Direkcija za urbanizam opštine Đakovica organizovala je javno razmatranje plana. Ova debata je održana u restoranu 'Florida' u tom naselju. Javnom razmatranju plana prethodile su informacione aktivnosti preko Opštinske kancelarije za informisanje. Zbog praznika i slabog odziva pripadnika zajednice, javno razmatranje je trajalo duže

nego što propisuje zakon. U toku tog perioda, opština je zajedno sa predstavnicima zajednice i kompanije koja je izradila plan (Urban +), organizovala dvodnevnu debatu koja je održana 23. i 24. januara. Debata je održana odvojeno za urbane blokove. U toku ove debate plan je detaljno objašnjen i pružena je mogućnost predstavnicima opštinskog urbanističkog sektora i zajednice da daju svoje primedbe i sugestije u vezi plana. Te primedbe su prosleđene kompaniji da ih razmotri i uključi u plan tamo gde

se čini da je to razumno.

Posle razmatranja, o planu će diskutovati Savet eksperata za planiranje, Odbor direktora, Komisija za urbanizam i Odbor za politiku i finansije, posle čega će plan biti podnet skupštini opštine na usvajanje.

Na osnovu izveštaja o nedavnom javnom razmatranju urbanističkog regulatornog plana za neformalno naselje Brekovac koji je pripremila g-đa Nesrete Ajroni/ OU Đakovica

UN - HABITAT UGAO

SREDNJOROČNA STRATEGIJA UN-HABITAT-A I INSTITUCIONALNI PLAN ZA PERIOD 2008-2013

U četvrtak 19. decembra, Nikolas Ju, specijalni savetnik za politiku i strateško planiranje iz kancelarije izvršnog direktora, posetio je osoblje UN-HABITAT-a na Kosovu. Cilj posete bio je priprema nacrtu Srednjoročnog strateškog i institucionalnog plana (SSIP) UN-HABITAT-a za period 2008-2013. Ovaj plan je odgovor na složena pitanja sa kojima se suočavaju ljud-

ska naselja, posebno u brzorastućim sirotinjskim kvartovima, koji ako se nešto ne preduzme mogu da postanu uzrok nestabilnosti i da utiču na živote ljudi i prirodno okruženje. Šestogodišnji SSIP je stožer za viziju nastanjivih, produktivnih i inkluzivnih gradova koje omogućava održiva urbanizacija. On prepoznaje da održiva urbanizacija zahteva putokaz podržan od strane

učesnika. Od samog početka UN-HABITAT je shvatio da bi neko bio pravi katalizator, on mora da učini da proces omogući učestvovanje. SSIP poziva na izgradnju tekućeg i pojačanog saveza sa svima koji su rešeni da naprave razliku – partnerima Habitata na ovom zadatku. Posle predstavljanja SSIP razvila se interaktivna diskusija.

PLANERI SA UNIVERZITETA U LUVENU U POSETI BALKANU

Andre Loek i Džef van den Brok, profesori prostornog planiranja i urbanističkog dizajna na Univerzitetu u Luvenu (Belgija) posetili su u periodu od 23-29 novembra prošle godine region Balkana, da bi identifikovali problematične slučajeve u svetlu organizovanja seminara u vezi regionalnog urbanističkog dizajna i planiranja u saradnji sa glavnim štabom UN-HABITAT-a. U toku svog kratkog boravka na Balkanu, oni su takođe identifikovali konkretna mesta za održavanje predavanja iz urbanističkog dizajna na licu mesta.

Tim PPPPO na Kosovu organizovao je kratak ali intenzivan program da bi upoznao profesore sa situacijom na Kosovu i sa izazovima planiranja sa kojima se ono suočava. U nedelju izjutra (26. novembar), delegacija PPPPO je pratila dvojicu profesora na putu vozom od Skoplja

do Uroševca. Voz je stigao kao i obično po redu vožnje, a delegaciju su dočekali predstavnici opštine Uroševac. Oni su generalno izložili napredak u planiranju i posebno akcioni plan za centar mobilnosti. Poseta terenu je pokazala da da treba preći dugačak put od snova do realnosti. Urbanistički dizajn bi svakako doprineo premošćavanju ovog jaza. Posle ručka profesori su otišli u Gnjilane gde su posetili dve oblasti: reku Mirušu u centru grada i neformalno naselje Zabeli i Sahit Agës na periferiji

grada. Obe posete su pokazale da opština traži planske metode uz odgovarajuće uključivanje učesnika i građana. U ponedeljak su dvojica profesora predstavili svoju misiju u prištinskoj kancelariji UN-HABITAT-a. Zahvaljujući prisustvu predstavnika Odeljenja i Instituta za prostorno planiranje, Udruženja kosovskih opština i Univerziteta u Prištini/Arhitektonski fakultet, vođena je živa debata o izazovima planiranja i ulozi urbanističkog dizajna kao sredstva za postizanje 'urbanističkog pakta' između svih relevantnih učesnika, kroz proces 'dogovorenog urbanizma'.

Dvojica profesora će kasnije u toku godine predstaviti svoj izveštaj i preporuke kada i gde balkanski seminar i pokazna vežba na licu mesta treba da budu održani.

UN-HABITAT JE UGOSTIO SVETSKI SOCIJALNI FORUM ŽENSKOG SUDA

Najrobi 22/01/2007- Stotine delegata Svetskog socijalnog foruma trenutno se nalaze u Najrobiju u Keniji, gde su se u ponedeljak okupili u glavnom štabu UN-HABITAT-a zbog specijalnog zasedanja u vezi sa problemima sa kojima se suočavaju žene širom sveta. Poznato kao "Svetki sud žena o siromaštvu: životi, izdržavanje, životni svetovi", zasedanje je pružilo priliku

da se čuju svedočenja žena iz zemalja u razvoju o problemima siromaštva, bolu, opstajanju i otporu strukturnim uzrocima siromaštva. Svedočenja je slušala porota koju su činili mudri žene i muškarci iz svih delova sveta. U glavnom obraćanju učesnicima, izvršni direktor UN-HABITAT-a g-đa Ana Tibaijuka je rekla da je Svetski socijalni forum 2007 održan u kritičnom

periodu ljudske istorije, kada polovina svetskog stanovništva živi u urbanim oblastima.

G-đa Tibaijuka je zatražila od učesnika da uzmu u obzir problem sirotinjskih kvartova i nemaštine kroz koju prolaze stanovnici sirotinjskih kvartova.

Izvor: www.unhabitat.org

MEDIJSKI UGAO

U Medijskom uglu izabrali smo neke interesantne naslove i navode u vezi sa urbanističkim planiranjem i razvojem na Kosovu. Originalni članci mogu da budu kopirani na zahtev.

Cilj daljeg angažovanja na pitanju neformalnih naselja

Ovaj članak pruža informacije o radionici o neformalnim naseljima koju su organizovali MŽSPP, UN-HABITAT i misija OEBS-a na Kosovu. Sa motom "Za bolji život u našoj opštini", radionica je imala za cilj podizanje svesti o urbanom poboljšanju i regularizaciji neformalnih naselja i donošenje strategija za rešavanje tog pitanja u skladu sa Bečkom deklaracijom i Akcionim planom za evropsko partnerstvo.

Izvor: Zëri, 17/11/06

PRIŠTINA

Glavni grad sa sedam hiljada nelegalnih zgrada

Po prvi put posle rata Skupština opštine (SO) Priština će razmatrati pitanje nelegalnih zgrada. Uprkos zahtevima odbornika SO da ovom pitanju bude posvećena veća pažnja, rukovodstvo opštine je odlučilo da se o ovom problemu raspravlja samo na osnovu informacija koje da Inspektorat. Inspekcija je pokazala da postoji sedam hiljada zgrada koje su u Prištini izgrađene bez dozvole.

Izvor: Lajm, 12/02/2007

ĐAKOVICA

Đakovica u 2015. godini, 5 urbanih centara i železnica

Članak nam pruža informacije o sadržaju opštinskog i urbanističkog razvojnog plana za Đakovicu, koji je u toku. U okviru plana razvoja planirano je da Đakovica ima još pet drugih lokalnih, urbanih i administrativnih centara koji treba da budu osnovani u pet najvećih sela. Osnivanje ovih centara sprečilo bi migraciju stanovništva ka centru.

Kao što je primetio Aćif Šehu predsednik SO Đakovica, orijentacija opštinskog i urbanističkog razvoja treba da bude usmerena ka Đakovičkim planinama, sa ciljem da od razvoja korist ima severna Albanija, kao i Tropoja, Bajram Curi itd.

Izvor: Koha Ditore, 13/12/06

GNJILANE

Nema novog razvoja korišćenjem starih planova

Znajući da dobro prostorno planiranje predstavlja kapitalni interes u ovom trenutku i za naredne generacije, opština Gnjilane je počela da radi na izradi Opštinskog plana razvoja/Urbanističkog plana razvoja. Sevdije Malići, direktor Odeljenja za urbanizam, rekonstrukciju i životnu sredinu, rekla je da su Gnjilanu veoma potrebni ovi planovi da bi moglo se da odgovori na zahteve građana na održivi način. U tom cilju održano je nekoliko javnih debata sa građanima i zainteresovanim grupama, pri čemu će konačni nacrt plana biti predmet javnog razmatranja. U toku više održanih javnih debata naglašeno je da će generacije morati da žive sa nasleđem koje ostavi sadašnje dobro ili loše planiranje.

Izvor: Infopress, 06/09/06

MITROVICA

Akcija na poboljšanju odvijanja saobraćaja

Opština Mitrovica je preduzela akciju poboljšanja kretanja građana i vozila uklanjanjem fizičkih prepreka na putevima i trotoarima. Direktor inspekcije službe Ismet Sulja je rekao da je osnovana grupa koja prati kretanje taksi automobila, taksi kombija i autobusa da bi se utvrdilo da li oni legalno obavljaju svoju aktivnost i da se označe adekvatna parking mesta.

Izvor: Lajm, 09/02/2007

PEĆ

Amfiteatar u leglu divljih životinja

Članak daje interesantan uvid u projekat (amfiteatar u selu Drenjak u Rugovskoj klisuri) koji investira biznismen iz Rugove koji trenunto radi u Danskoj. Procenjuje se da će investicija za umetničko delo, prvo takve vrste na Kosovu, biti milion evra. Investitor je uveren da će njegovom izgradnjom biti promenjen društveni mentalitet. Prema opštinskom predstavniku Violeti Ukaj, namena amfiteatra je da učini ljude plemenitijim.

Izvor: Koha Ditore, 12/12/06

PRIZREN

Brojni izazovi za urbanističko i prostorno planiranje

Izazovi u urbanističkom i prostornom planiranju u opštini Prizren su brojni i biće ih veoma teško prevazići u sadašnjim uslovima. Nepostojanje podataka iz popisa stanovništva, katastarskih fotografija iz vazduha i slikovitog prikaza su samo neki od elemenata koje su ključni problem za projektante koji pokušavaju da uvedu red u ovu oblast. Sve ove izjave dali su sami eksperti u ovoj oblasti na sastanku "Debatnog kluba", koji je u Prizrenu organizovala NVO "FID".

Prema Refki Muzbegu, šefu Odeljenja za urbanizam i prostorno planiranje u SO Prizren, Prizren nema Opštinski plan razvoja koji bi predstavljao osnov za izradu ostalih planova. Ipak, napravljeni su pozitivni koraci u ovom pravcu, jer je zajedno sa UN-HABITAT-om započeta izrada ovog plana.

Izvor: Koha Ditore 04/01/2007

UROŠEVAC

Saobraćaj je projektovan prema normama

Ovaj članak daje važan uvid u urbani saobraćaj u Uroševcu. Uroševac, kao novi grad, hendikepiran je jer ima samo drumsku mrežu. Imajući u vidu dnevnu stopu saobraćaja i znajući da se nalazi na regionalnoj saobraćajnoj osi, pravila dobrog putničkog transporta moraju da budu viđena kao najvažnija. Lokalna vlada je donela nacrt uredbe koja predviđa uređivanje putnih pravaca i vremena na određenim putevima, lokalne stanice za putnike, registraciju i inspekciju, prevoz prtljaga i putnika, postavljanje saobraćajnih znakova, autobuska stajališta za unutrašnji i spoljni autobuski saobraćaj (lokalne stanice), uslove za postavljanje bilborda itd. Javna debata će obogatiti ovu uredbu, mreža NVO je danima apelovala na građane i na zainteresovane grupe da učestvuju na ovoj debati i diskutuju o nacrtu uredbe.

Izvor: Koha ditore 19.12.2006

RADIONICA O URBANISTIČKOM POBOLJŠANJU I REGULARIZACIJI NEFORMALNIH NASELJA NA KOSOVU

16. novembra 2006. godine, Ministarstvo za životnu sredinu i prostorno planiranje, UN-HABITAT i misija OEBS-a na Kosovu organizovali su zajedničku radionicu o urbanističkom poboljšanju i regularizaciji neformalnih naselja na Kosovu.

Svrha ove radionice bila je podizanje svesti o urbanističkom poboljšanju i regularizaciji neformalnih naselja i izrada strategija za rešavanje tog pitanja u skladu sa duhom Bečke deklaracije o neformalnim naseljima, Planom za sprovođenje standarda na Kosovu (PSSK) i Akcionim planom za evropsko partnerstvo (APEP). Inicijativa je došla kao odgovor na sadašnju situaciju na Kosovu i brzi razvoj oblasti na periferiji gradova. U prethodnim decenijama, a

posebno posle sukoba, na Kosovu je viđen razvoj neformalnih naselja u gradovima i oko njih.

Okupljanjem različitih partnera, uključujući predstavnike rukovodećih tela sa centralnog i lokalnog nivoa, međunarodne i lokalne eksperte iz

oblasti urbanističkog prava, politike i regularizacije neformalnih naselja, predstavnike lokalnih i regionalnih NVO, predstavnike Programa podrške prostornom planiranju opština UN-HABITAT-a na Kosovu i misije OEBS-a na Kosovu, radionica je pružila mogućnost da se razmatraju različita pitanja integracije neformalnih naselja u opštinske prostorne i urbanističke planove i razvijaju ideje o tome kako se nositi sa ovim izazovima u budućnosti.

Posle ove aktivnosti, 12. decembra, Ministarstvo za životnu sredinu i prostorno planiranje, UN-HABITAT i OEBS su organizovali konferenciju za štampu i dali javne preporuke o regularizaciji neformalnih naselja i poboljšavanju urbanih oblasti.

ČETVRTI REGIONALNI SASTANAK U VEZI BEČKE DEKLARACIJE

Kosovo je potpisalo Bečku deklaraciju o neformalnim naseljima u jugoistočnoj Evropi. Kosovo je reafirmisalo svoju privrženost ozvaničavanju postojećih neformalnih naselja i sprečavanju budućeg razvoja neformalnih naselja. Na ministarskoj konferenciji zemalja jugoistočne Evrope koja je održana u septembru 2004. godine kao vitalni interes vlada zemalja jugoistočne Evrope i međunarodnih institucija identifikovan je razvoj instrumenta za izgradnju kapaciteta za obuku nacionalnih i opštinskih zvaničnika u oblasti stambenog i urbanističkog menadžmenta. Razvijen je takozvani Program ojačavanja regionalnih kapaciteta (PORK). U cilju sprovođenja ovog programa održano je nekoliko sastanaka na kojima je razmatrana Bečka deklaracija i tehničkih radionica o stambenom i urbanističkom menadžmentu.

Četvrti regionalni sastanak u vezi Bečke deklaracije održan je 23. i 24. novembra u Beogradu, Srbija. Kosovo su predstavljale Suzana Goranci,

šef odseka za međunarodnu saradnju pri Odeljenju za prostorno planiranje u MŽSPP-u i Kristina Galezia, vršilac dužnosti šefa UN-HABITAT-a na Kosovu.

Sastanku su prisustvovali učesnici iz drugih zemalja jugoistočne Evrope, iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Makedonije, Hrvatske i Srbije, kao i predstavnici raznih nacionalnih i međunarodnih NVO i pratećih agencija.

Sastanak je imao za cilj obezbeđivanje kontinuiteta u bavljenju pitanjem neformalnih naselja u regionu kroz:

- Razmatranje statusa pripreme PORK-a i početnog sprovođenja, posebno revizije procesa izbora pilot/demo projekata i razmatranje dva izabrana predloga iz Albanije i Crne Gore.
- Razmatranje pitanja koja proističu iz sprovođenja akcionih planova Bečke deklaracije i
- Učenje iz operativnih iskustava u bavljenju pitanjem neformalnih naselja zasnovanih na iskustvima

sa terena i izlaganjem projekata u Srbiji.

Posle podnošenja izveštaja o napredovanju akcionih planova u svojim zemljama, predstavnici ministarstava potpisnica Bečke deklaracije pokrenuli su i razmatrali pitanja neformalnih naselja u svojim zemljama. Primena održivih postupaka za regularizaciju i planiranje budžeta za regularizaciju bila su glavna pitanja koja je pokrenula kosovska delegacija.

Sastanak je zaključen sa konkretnim zahtevom za razmenu informacija između prisutnih zemalja zapadnog Balkana i za mobilizaciju značajnih resursa. Očekuje se da će drugi poziv za usvojene demo projekte biti poslat pre petog regionalnog sastanka u vezi Bečke deklaracije koji treba da bude održan u Podgorici u maju 2007. godine.

Suzana Goranci

Odeljenje za prostorno planiranje, MŽSPP

UROŠEVAC SE SUSREĆE SA LUNDOM

Opština Uroševac je trenutno u fazi izrade Opštinskog plana razvoja (OPR) i Urbanističkog plana razvoja (UPR). U toku procesa planiranja identifikovali smo problem sa saobraćajem i transportom i pokrenuli javnu kampanju za izradu pilot projekta za "Centar mobilnosti". Ovu inicijativu je u principu podržala i opštinska skupština Uroševca.

Kao deo procesa ovog pilot projekta, planirana je studijska poseta nekom gradu/zemlji koji je uspešno integrisao mobilnost da bi se pružio dobar primer za Uroševac i da bi time dobio korisne ideje za izgradnju takvog centra.

Od 20-23 novembra 2006. godine predstavnici opštine Uroševac, g. Faik Grainca (predsednik opštine), g. Dugađin Hetemi (glavni izvršni službenik), g. Mustafa Zarići (šef sektora za urbanizam i planiranje) i tri predstavnika iz Programa podrške prostornom planiranju opština (PPPO) iz UN-HABITAT-a posetili su grad Lund u Švedskoj. Grupu je takođe pratio tim nacionalne televizije (RTK).

Svrha ove studijske posete bila je da se vidi kako je organizovan i kako funkcioniše javni transport (autobuski i železnički). Poseta Lundu nije odabrana slučajno. Lund je manje više iste veličine i ima isti broj stanovnika kao i Uroševac, a za oba grada je karakteristično što pruga prolazi kroz sred grada.

Ovu posetu su organizovali ekspert iz program PPPO UN-HABITAT-a g. Gunnar Lagerkvist i Odeljenje za transport opštine Lund. Grupi je predstavljen pregled organizacije, menadžment i funkcionisanje integrisane mobilnosti u gradu. Iz izlaganja koja su održali eksperti iz ovog Odeljenja, kao i kroz posete gradu, videli smo kako integrisani transport nudi funkcionalnu i tekuću mobilnost za sve.

Stoga, želeo bih da izrazim svoju zahvalnost UN-HABITAT-u što je organizovao ovu korisnu posetu koja nas je uverila u važnost postojanja železnice u centru grada koja je integrisana sa ostalim sistemima javnog transporta.

Ideja projekta, takozvanog "Centra mobilnosti", je veliki doprinos za poboljšanje života građana. Stoga, naša poseta nas je naterala da ozbiljno razmislimo kako da pristupimo istom problemu u našoj opštini u skladu sa našim uslovima i budžetom. Saradnja i ohrabivanje investicija iz

privatnog sektora su u ovom slučaju veoma važni, i za sada, jedino rešenje za realizaciju značajnijih projekata u našoj opštini.

Dugađin Etemi

Glavni izvršni službenik opštine Uroševac

REPUBLIKA SLOVENIJA POZDRAVLJA PPPO

Od 7. do 11. novembra 2006. godine, kao deo programa PPPPO, UN-HABITAT je organizovao studijsku posetu Republici Sloveniji za delegaciju koju su činili predstavnici Ministarstva za prostorno planiranje i životnu sredinu (Odeljenje i Institut za prostorno planiranje), Udruženja kosovskih opština, zvanični predstavnici nekoliko opština, kao što su glavni izvršni službenici, direktori odeljenja za urbanizam i prostorni planeri, kao i osoblje UN-HABITAT-a koji rade u opštinama Gnjilane, Uroševac, Đakovica, Prizren, Peć i Mitrovica.

Delegacija se susrela sa više različitih aktera koji se bave prostornim planiranjem i posetila strateške projekte na terenu.

Grupa je dočeka u opštinama Maribor, Celje i Velenje, gde su joj domaćini bili opštinska odeljenja za urbanizam, agencije za regionalni razvoj i druge kancelarije za urbanistički dizajn, mobilnost, istraživanje životne sredine i razvoj novih tehnologija. Grupa je takođe dočeka i od strane Instituta za urbanističko planiranje u Ljubljani, gde se susrela sa predstavnicima Odeljenja za urbanizam Ministarstva za životnu sredinu, prostorno planiranje i energiju, Udruženja za gradsko i prostorno planiranje Slovenije i Evropskog saveta gradskih planera.

Razne posete terenu su pokazale da je početna tačka za poboljšanje životnih uslova na opštinskom nivou, čak i sa ograničenim resursima i pre nego što su sredstva na raspolaganju, preduzimanje inicijative za izradu dugoročne vizije zajedno sa ograničenim brojem kratkoročnih strateških projekata.

Opštine koje su posećene su veoma aktivne u pripremi ili organizaciji konkursa za strateške projekte koji integrišu arhitekturu, javni prostor, mobilnost i poboljšanje zelene mreže, u cilju mobilizacije privatnih ili institucionalnih finansijskih sredstava. Ovi projekti su uglavnom orijentisani na konverziju zemljišta i izgradnje u cilju obuhvatanja rasta grada i očuvanja okolne zelene i seoske životne sredine.

Studijska poseta je takođe pokazala relevantnost postojanja vizije na regionalnom nivou koju podržavaju agencije za regionalni razvoj (ARR). Agencije za regionalni razvoj ojačavaju saradnju opštinskog i centralnog nivoa i pomažu u lobiranju za dobijanje finansijskih sredstava od EU, lokalnih i stranih investitora. ARR u Mariboru i u Celju su uglavnom fokusirane na novu visokotehnološku industriju za generisanje inovativnog ekonomskog razvoja.

Posećene opštine u Slovenij, posebno Velenje, naglasile su svoje zadovoljstvo usvajanjem geografskog informacionog sistema (GIS) za svoje

prostorno planiranje i ekonomsku racionalnost lokalnih i regionalnih inicijativa.

Prema učesnicima, studijska poseta bila je relevantna i uspešna. Ona je otvorila poglede na održivo prostorno planiranje u skladu sa evropskim standardima. Ona je takođe ojačala mrežu saradnje između zvaničnih aktera u oblasti planiranja iz obe zemlje, kao i između centralnih, opštinskih izvršnih organa i planera na Kosovu.

Potpuni izveštaj sa preporukama za naredne akcije može da bude dostavljen na zahtev.

DALJINSKO OČITAVANJE I GIS MOGU DA POMOgnu OPŠTINAMA U PLANIRANJU RADA

Jedna od glavnih poteškoća sa kojom se suočavaju kosovske opštine u toku pripreme opštinskih i urbanističkih razvojnih planova je nedostatak podataka. Podaci mogu

da budu pribavljeni na više različitih načina, a jedan od njih je putem daljinskog očitavanja, tj. sa fotografija oblasti slikanih iz aviona ili satelita. Podaci prikupljeni na ovaj

način mogu dalje da budu obrađeni korišćenjem GIS i da se koriste pri procesu planiranja. Sledeće izdanje biltena će sadržati više informacija o ovoj temi.

To ensure a better life to all its citizens, Kosovo needs better cities. This can only be achieved by planning and working all together. "Making Better Cities Together" is the motto of the Sida-funded Municipal Spatial Planning Support Programme, through which UN-HABITAT will support the municipal spatial planning in Kosovo. Kosovo cities and towns are in the process of drafting the municipal and urban plans. The plans are to be strategic and action oriented, detailed in the urban regulatory plans and implemented through private and public investments. The six secondary cities of Kosovo - Pejë/Pec, Gjakova/Djakovica, Prizren, Mitrovicë/Mitrovica, Ferizaj/Urosevac and Gjilan/Gnjilane - can contribute to a more balanced development of Kosovo and reduce the ongoing migration of population to the capital city, Prishtinë/Pristina. Through integration in the European urban network, the Kosovo cities and its citizens will be connected with other European cities. This can be achieved by attracting investments in sustainable urban development and improving access for all. Private investments are needed to match the public funds in order to provide better services to the citizens: decent social housing, hospitals, schools, roads, public transport and last but not least attractive public spaces to respond to the needs of the changing society.

IMPRESSUM

Sida

Učinimo zajedno gradove boljim

*Program pomoći
prostornom planiranju u
opštinama na Kosovu*

*Glavni Tehnicki Savetnik
Elisabeth Belpaire
office@unhabitat-kosovo.org*

*Kancelarija:
UN-HABITAT Kosovo
Ulica Nazim Gafurri, br.33,
10000 Priština, Kosovo*

Tel.: +381/38/517835
Fax: +381/38/517836

*Informacije & PR
Lumnije Gashi
lumnije.gashi@unhabitat-kosovo.org*

*Više informacija o
UN-HABITAT-u / PPPPO:
www.unhabitat-kosovo.org*

Ovaj bilten je omogućila švedska Vlada preko Sida-e. Sva viđenja, mišljenja i zaključci su autorski. Članci bez potpisa delo su tima PPPPO. Doprinosi koji se odnose na opštine ne moraju da odražavaju stav i odluku dotične opštine. Sadržaj ovih članaka ne mora da odražava stav UN-HABITAT-a o pokrenutim pitanjima ili datim izjavama i ne mora da odražava viđenja Sida-e, ili vlade Švedske.